

رکود بازار کار و سایه هوش مصنوعی؛ چرا پیدا کردن شغل برای جوانان جهان دشوارتر شده است؟

راديو فردا

کمتر از یک دقیقه پیش

تازه‌ترین گزارش سازمان بین‌المللی کار نشان می‌دهد که پس از چند سال بهبود نسبی، بیکاری جوانان در جهان بار دیگر رو به افزایش گذاشته و همزمان، گسترش هوش مصنوعی می‌تواند فشار بیشتری بر بخشی از مشاغل وارد کند که جوانان معمولاً از طریق آن‌ها وارد بازار کار می‌شوند.

بر اساس گزارش این نهاد وابسته به سازمان ملل متحد که روز چهارشنبه ۲۱ مرداد منتشر شد، نرخ بیکاری در میان جوانان ۱۵ تا ۲۴ ساله جهان در سال ۲۰۲۵ به ۱۲.۴ درصد رسید؛ اندکی بیشتر از ۱۲.۳ درصد در سال ۲۰۲۳.

این رقم به معنای آن است که حدود ۶۷ میلیون جوان در این گروه سنی در سراسر جهان بیکار بوده‌اند.

سازمان بین‌المللی کار می‌گوید روند بهبودی که پس از همه‌گیری کرونا مشاهده شده بود، با این افزایش معکوس شده و نشان‌دهنده کاهش همزمان تعداد فرصت‌های شغلی مناسب و کیفیت مشاغل است که در دسترس جوانان قرار دارد.

این سازمان، رشد اقتصادی ضعیفتر، تنش‌های ژئوپولیتیک و کندی ایجاد فرصت‌های شغلی را از عوامل اصلی دشوارتر شدن ورود جوانان به بازار کار عنوان کرده است.

در گزارش آمده است: «تصویر تقریباً در همه جا رو به وخامت است.»

از میان ۱۱ منطقه جهان، در هشت منطقه نرخ بیکاری جوانان بین سال‌های ۲۰۲۳ تا ۲۰۲۵ افزایش یافته و این روند هم در کشورهای پردرآمد و هم در کشورهای کم‌درآمد و با درآمد متوسط پایین دیده شده است.

همزمان، شمار جوانانی که نه شاغل هستند، نه تحصیل می‌کنند و نه در دوره‌های آموزشی حضور دارند نیز افزایش یافته است. سهم این گروه به حدود ۲۰ درصد رسیده که معادل بیش از ۲۵۷ میلیون نفر در جهان است.

خاورمیانه و شمال آفریقا در صدر بیکاری جوانان

بر اساس داده‌های این گزارش، کشورهای عربی بالاترین نرخ بیکاری جوانان را دارند؛ ۲۶.۲ درصد از جوانان این کشورها بیکارند. شمال آفریقا نیز با نرخ ۲۲.۶ درصد در جایگاه بعدی قرار دارد.

اما افزایش بیکاری تنها به اقتصادهای در حال توسعه محدود نیست. یکی از محسوس‌ترین افزایش‌ها در آمریکای شمالی ثبت شده است؛ جایی که نرخ بیکاری جوانان از ۸.۳ درصد در سال ۲۰۲۳ به ۹.۸ درصد در سال گذشته رسید.

در شمال، جنوب و غرب اروپا نیز متوسط بیکاری جوانان به ۱۵ درصد رسیده است.

این ارقام در شرایطی ثبت شده که در ایران نیز کارشناسان بازار کار نسبت به فاصله میان نرخ رسمی بیکاری و واقعیت اشتغال هشدار داده‌اند.

خبرگزاری ایلنا این هفته در گزارشی به نقل از کارشناسان نوشت نرخ بیکاری حدود هفت درصدی اعلام‌شده برای ایران تصویر کاملی از وضعیت بازار کار ارائه نمی‌دهد و کاهش مشارکت اقتصادی و گسترش مشاغل غیررسمی می‌تواند این شاخص را گمراه‌کننده کند.

بر اساس داده‌های مورد استناد این گزارش، در بهار امسال حدود ۶۳۰ هزار شغل صنعتی در ایران از بین رفته و نرخ مشارکت اقتصادی زنان نیز از ۱۶ درصد در سال ۱۴۰۳ به ۱۱ درصد در ابتدای سال ۱۴۰۵ کاهش یافته است.

مهرداد دارانی، کارشناس روابط کار و تأمین اجتماعی، نیز به ایلنا گفته است شمار بیمه‌پردازان سازمان تأمین اجتماعی طی یک سال حدود یک میلیون نفر کاهش یافته است.

به گفته او، این کاهش نشان می‌دهد بخش قابل توجهی از نیروی کار از اشتغال رسمی و پایدار به سمت مشاغل غیررسمی، پاره‌وقت و خدماتی رفته‌اند؛ روندی که با هشدار سازمان بین‌المللی کار درباره افت کیفیت اشتغال در بسیاری از اقتصادها هم‌راستا است.

در ترکیه نیز نشانه‌های ناامیدی جوانان از آینده پررنگ است. بر اساس نظرسنجی مؤسسه «ماک» که نتایج آن در مه ۲۰۲۶ منتشر شد، ۶۴ درصد جوانان ۱۸ تا ۲۹ ساله

بیشتر در این باره:
شبکه‌های اجتماعی؛
کسب‌وکارهایی که با لایک نفس
می‌کشند

گفته‌اند اگر امکان دریافت تابعیت کشور دیگری را داشته باشند، به ترک ترکیه فکر می‌کنند. نزدیک به سه‌چهارم پاسخ‌دهندگان نیز معتقد بوده‌اند که برای یافتن شغل، داشتن رابطه و آشنا نقشی تعیین‌کننده دارد.

آمار رسمی نیز از دشواری ورود جوانان ترکیه به بازار کار حکایت دارد. مؤسسه آمار ترکیه اعلام کرده است که در سال ۲۰۲۵، **بیش از ۲۳ درصد** جوانان ۱۵ تا ۲۴ ساله این کشور نه شاغل بوده‌اند و نه در حال تحصیل یا آموزش؛ نسبتی که نسبت به سال قبل افزایش یافته است. این وضعیت، در کنار هزینه‌های بالای زندگی و دشواری یافتن شغل، نگرانی درباره آینده و تمایل به مهاجرت را در میان بخشی از نسل جوان ترکیه تشدید کرده است.

از بین رفتن «پله اول» ورود به بازار کار

یکی از مهم‌ترین هشدارهای گزارش سازمان بین‌المللی کار به کاهش مشاغل با مهارت متوسط مربوط می‌شود؛ مشاغلی که برای دهه‌ها نقش دروازه ورود جوانان به بازار کار را ایفا کرده‌اند.

مشاغل اداری و دفتری، فروش، برخی فعالیت‌های تولیدی و شماری از مشاغل خدماتی از جمله این دسته‌اند. بسیاری از جوانانی که پس از پایان دبیرستان یا دانشگاه به دنبال نخستین شغل خود هستند، کار حرفه‌ای خود را از چنین موقعیت‌هایی آغاز می‌کنند.

اما سهم این مشاغل در بسیاری از اقتصادها در حال کاهش است.

سازمان بین‌المللی کار می‌گوید کوچک شدن بازار مشاغل با مهارت متوسط به معنای «صف‌های طولانی‌تر برای کار و افزایش بیکاری جوانانی با تحصیلات متوسطه» است.

این تحول از آن جهت اهمیت دارد که مشکل تنها از دست رفتن تعدادی شغل نیست؛ بلکه ممکن است یکی از مسیرهای سنتی کسب تجربه، آموزش در محیط کار و حرکت تدریجی به سوی مشاغل تخصصی‌تر نیز محدود شود.

در ایران نیز بخشی از بحث کارشناسان بازار کار بر همین مسئله متمرکز است: اینکه آمار رسمی بیکاری به تنهایی نمی‌تواند نشان دهد چه تعداد از افراد از مشاغل باثبات، بیمه‌شده و تمام‌وقت به سمت کارهای موقت، پاره‌وقت یا غیررسمی رانده شده‌اند.

دارانی به ایلنا گفته است در شیوه فعلی محاسبه، فردی که حتی مدت کوتاهی در هفته کار کند شاغل محسوب می‌شود؛ بنابراین کاهش نرخ بیکاری لزوماً به معنای بهبود کیفیت اشتغال نیست.

تهدید تازه هوش مصنوعی

در کنار رکود ایجاد فرصت‌های شغلی، هوش مصنوعی نیز به یکی از متغیرهای اصلی آینده بازار کار جوانان تبدیل شده است.

برآورد سازمان بین‌المللی کار نشان می‌دهد ۶.۱ درصد از مشاغلی که اکنون در اختیار افراد ۱۵ تا ۲۹ ساله قرار دارد، در گروه مشاغلی است که بیشترین میزان مواجهه با تغییرات ناشی از هوش مصنوعی را دارند.

این نهاد تأکید می‌کند که «مواجهه» با هوش مصنوعی الزاماً به معنای حذف کامل شغل نیست و در بسیاری از موارد ممکن است فناوری تنها بخشی از وظایف یک شغل را تغییر دهد.

بیشتر در این باره: تأثیرات جنگ ایران بر اقتصاد کشورهای توسعه‌یافته عمیق‌تر می‌شود

با این حال، اگر تنها ۱۰ درصد از این مشاغل به‌طور کامل حذف شوند، حدود ۵.۶ میلیون جوان ممکن است ناچار شوند شغل خود را تغییر دهند، بیکار شوند یا به‌طور کامل از بازار کار خارج شوند.

بخش عمده این تأثیر احتمالاً در کشورهای پردرآمد خواهد بود؛ یعنی همان کشورهایی که مشاغل اداری، دفتری و مبتنی بر پردازش اطلاعات سهم بیشتری از بازار کار را تشکیل می‌دهند.

سازمان بین‌المللی کار می‌گوید هنوز نمی‌توان اثر بلندمدت هوش مصنوعی بر اشتغال را با اطمینان پیش‌بینی کرد، اما هشدار داده که خطرهای آن نیز نباید دست‌کم گرفته شود.

همزمان، همه بخش‌های بازار کار در حال کوچک شدن نیستند. تقاضا برای نیروی کار در حوزه‌هایی مانند علوم، مهندسی، بهداشت و درمان و فناوری اطلاعات در بسیاری از کشورها همچنان در حال افزایش است.

بیکاری یا کار بدون امنیت

شرایط جوانان در کشورهای فقیرتر وجه متفاوتی دارد. بسیاری از آنها برخلاف جوانان کشورهای ثروتمند امکان آن را ندارند که ماه‌ها برای یافتن یک شغل مناسب منتظر بمانند. در نتیجه، به جای ثبت شدن به عنوان «بیکار»، به مشاغل غیررسمی، کم‌درآمد و فاقد امنیت شغلی روی می‌آورند.

بر اساس گزارش سازمان بین‌المللی کار، نزدیک به ۹ نفر از هر ۱۰ جوان شاغل در کشورهای کم‌درآمد و با درآمد متوسط پایین در بخش غیررسمی کار می‌کنند.

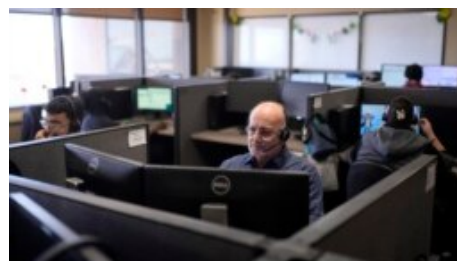
این مشاغل معمولاً فاقد حمایت کافی قوانین کار، بیمه، مزایای اجتماعی یا ثبات درآمد هستند.

به این ترتیب، پایین بودن نرخ رسمی بیکاری در یک کشور الزاماً به معنای وضعیت بهتر بازار کار نیست؛ زیرا بخشی از نیروی کار ممکن است شاغل محسوب شود، اما در مشاغلی کار کند که درآمد، امنیت و چشم‌انداز کافی برای ساختن آینده اقتصادی او فراهم نمی‌کند.

گزارش تازه سازمان بین‌المللی کار در مجموع تصویری از بازاری ارائه می‌دهد که ورود به آن برای نسل جوان دشوارتر شده است؛ رشد اقتصادی کند است، مشاغل سنتی سطح ورودی در حال کاهش‌اند و فناوری‌های تازه نیز ساختار بخشی از بازار کار را تغییر می‌دهند.

در ایران نیز داده‌هایی مانند حذف صدها هزار شغل صنعتی، کاهش مشارکت اقتصادی زنان و افت شمار بیمه‌پردازان، نشان می‌دهد که بحث اشتغال تنها به نرخ رسمی بیکاری محدود نمی‌شود و کیفیت و پایداری مشاغل نیز به یکی از نگرانی‌های اصلی بازار کار تبدیل شده است.

بیشتر در این باره:
هوش مصنوعی در آستانه جهش؛ کدام شغل‌ها امن
می‌مانند؟

این مطلب بخشی از:

فراتر از خبر

اقتصاد جهان

بایگانی

© ۲۰۲۶ تمام حقوق این وبسایت، بر اساس مقررات کپی‌رایت، برای رادیو فردا محفوظ است.